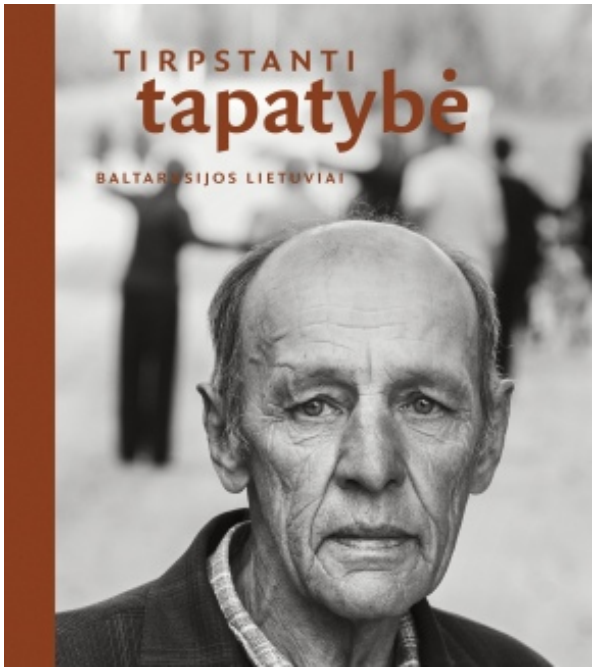

Ramuviškiai Klaudijus Driskius ir Regimantas Pranaitis 2020 m. Kalėdų išvakarėse išleido knygą „Tirpstanti tapatybė: Baltarusijos lietuviai“ (V.: Tautos paveldo tyrimai, 2020, 192 p.)

Fotografijos ir tekstai knygai-albumui sukurti remiantis 28 ekspedicijų, surengtų į Baltarusijos lietuvių gyvenamas vietoves, medžiaga. 2012—2018 m. dirbta Astrave, Ašmenoje, Duboke, Gervėčiuose, Gėliūnuose, Galčiūnuose, Giriose, Kerplėšinėje, Knystuškėse, Mockose, Petrikuose, Varnionyse. Dauguma šių kaimų ir miestelių yra Astravo atominės elektrinės kaimynystėje, vos už kelių kilometrų. Krašto gyvenimas atspindėtas per charakteringų žmonių portretus, įamžintas krikštynas, vestuves, laidotuves. Albume išryškinti tradiciniai amatai ir gyventojų kasdienis darbas, gausus kalendorinių švenčių ratas: Velykų šventės, Sekminių papročiai, gegužinės ir birželinės pamaldos, Švč. Trejybės atlaidai, kryžiaus kelias palei Nerį (Viliją) Duboke, Žolinė, Kalėdos. Atskira albumo dalis — tekstai. Juose autentiškais žmonių liudijimais užfiksuota istorinė krašto praeitis ir XXI a. pirmi dešimtmečiai.

Norintys įsigyti knygą gali susisiekti su Klaudijumi Driskiumi: tel. 8 699 48388, el. p. klaudijus.driskius@gmail.com

Pateikiame vieną tekstą iš šios knygos — Algio Karmazos pasakojimą, užrašytą Vilniuje 2020 m., bei dvi nuotraukas.

Žinai, kaip vadino Knystuškes? Šešiolikta respublika. Tarybų Sąjungoj buvo penkiolika respublikų, o Knystuškės — šešiolikta. Važiuoja autobusu knystuškiečiai, kalba žmonės, va, jie iš šešioliktos respublikos. Aštunto dešimtmečio vidurys. Daug mūs jaunimo studijavo Vilniuj. Mano seserys Regina ir Elytė, Danutė Šėmytė, Teresė Kuckaitė, broliai Stasys ir Vitas Šėmiai, seserys Marytė ir Roma Kuckaitės, seserys Lilija ir Albina Petrikaitės, Stasys Karmaza… Iš Kauno atvažiuodavo Arminas Šėmis, iš Alytaus Vygantas (vėliau žuvo Amūro upėje).

Bet svarbiausias buvo Juozas Bucka. Jis dirbo Vilniaus laikraštyje „Vakarinės naujienos“. Studentai žinojo Kauno įvykius, Kalantos susideginimą, visa šita pagriebė. Mes tik klausėm. Knystuškės rengėsi švęsti Jonines. Šeštadienį, prieš birželio 24-ąją ar po jos, kad visi galėtų susirinkti.

Sėkliukas — tokia sala Ašmenkoj [Ašmenoj], apaugusi alksniais, vidury tuštuma. Labai smagi vieta. Iš miško sutempėm
pagalius, Marijonas, Vilius, Romas, Robertas, Jonas, Zenonas sukala penkis ožius, lieptą salon padaro! Ar žinai, kas yra ožiai? Nu va, tokios atramos upėje, lieptą laikyt. Ką mes, škietai [berniūkščiai], turim padaryt? Ogi nuvogti traktorių padangas iš kolūkio garažo ir atridenti Sėkliukan. Reikėjo bent penkių, kad degtų visą naktį ir šviestų. Elektrą magnetofonui suktis duodavo Genadijus Karmaza, jo namai tiesiai prieš Sėkliuką. Garsiakalbiai, tokios kriaušės didelės, pakabina saloj. Magnetofonas, stiprintuvas. Kucka Vilius viską pajungia, ženotas [vedęs] buvo, bet su jaunimu vaikščiodavo. Stasio Povilaičio „Vėl, švieski man vėl“. Girdėt ant visų apylinkių. Bryč!

Sukviečia visą kaimą. Vaikus, senius. Ateidavo Henrikas Bucka — Juozo, Algirdo, Mečio, Leono, Marytės ir Teresės tėvas, labai šustras [guvus] buvo, lietuvninkas toks. Brolis jo Karolis Bucka, karalium vadindavom. Jis rašė Knystuškių metraštį, tokią didelę knygą su visais įvykiais. Visa Buckų giminė buvo ne tokia turtinga, bet išsilavinus. Vienais metais Knystuškių jaunimas suruošė vaidinimą. Dainavo. Nu, o kai seniai išėjo, kas lieptu, kas briste, naktį ir mus, škietas, išvarydavo. Prasidėdavo šokiai. Iki ryto!

Antrais metais gandas pasklido plačiai. Kvietė net Lenkijos lietuvius atvažiuoti. Vienas kitam. Antras trečiam. Suvažiavo jaunimas iš Gervėčių, Galčiūnų, Gėliūnų, iš Rimdžiūnų, Mockų. Daug mūsų krašto studentų iš Vilniaus sugrįžo. Valdžia visą laiką skelbė: „Dvadcat četviortyj sjezd,

dvadcat piatyj sjezd“ [dvidešimt ketvirtas suvažiavimas, dvidešimt penktas suvažiavimas]. Ir mes pavadinom: lietuvių suvažiavimai. Pirmas, antras.

Trečias suvažiavimas kaip ir neįvyko. Birželis praėjo, vasara baigėsi, kas tai ne taip. Ruošėmės, ruošėmės, lieptą padarėm, laužą sukrovėm, viską padarėm… Atvažiavo KGB, milicija. Kažkas viską išpasakojo. Buvo šuniukų ir iš mūs. Jaunimas susirinko, pastovėjo ir išsiskirstė. Išsigando, kad paišvarys iš institutų, iš technikumų, iš darbų… Penktokai mes labai užpykom. Sutarėm eiti į Girias. Tėvas manęs niekur neleido: „Sėdėsi namie, prisidirbsit jūs…“

O mano draugai Vytas Petrikas ir Vytas Jakovickas man nieko nesakė, parašė atsišaukimus „Daloj Brežneva, daloj savetskuju vlast!“ [šalin Brežnevą, šalin tarybų valdžią], nuėjo į Girias ir išmėtė autobusų stotelėj. Vėjas išnešiojo lapelius, o vieną prinešė prie mūsų mokyklos direktoriaus Bogačiovo durų. Ateinu kitą dieną mokyklon, žiūriu — atvažiuoja kostiumuoti nepažįstami vyrai, išsikviečia mane, klausinėja, kieno čia darbas.

— Ja nigde ne byl, ja ničevo ne znaju [aš niekur nebuvau, aš nieko nežinau].

Vyto Petriko labai gražus raštas. Atsiverčia jo sąsiuvinius ir iš karto pamato. Nu ir ką? Pradeda tardyti. Kas liepė, kieno darbas?

— Vy sebe armiju zarabotali [sau kariuomenę užsidirbot], — prasitaria vienas saugumietis.

Vėliau supratau, kai sovietinėn kariuomenėn tarnauti pakliuvau. Sibiran. Vytas pateko į Murmanską, kitas Vytas — į Tolimuosius Rytus. O aš už Baikalo, paskui — į Afganistaną.

Algis Karmaza

Klaudijaus Driskiaus nuotraukos